

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Overnachtingshaven Lobith

Advies over reikwijdte en detailniveau
van het milieueffectrapport

21 februari 2013 / rapportnummer 2737-30

1. Hoofdpunten van het milieueffectrapport (MER)

De minister IenM heeft het voornemen een nieuwe overnachtingshaven voor binnenvaartschepen te realiseren in de omgeving van Lobith, met een capaciteit van 70 ligplaatsen. Deze haven moet een bijdrage leveren aan het vergroten van de veiligheid op de Boven-Rijn en Waal. Ten behoeve van de planvaststelling door de Minister is in de jaren 1993–1996 de procedure voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) gevolgd. Vanwege wijzigingen in wet- en regelgeving zal door de provincie een inpassingsplan worden opgesteld, hiervoor wordt een gecombineerd plan- en project-m.e.r.-procedure gevolgd. De provincie Gelderland treedt op als bevoegd gezag in deze procedure.

De Commissie voor de m.e.r. (hierna ‘de Commissie’)¹ beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het MER. Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming het MER in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

- onderbouwing van nut en noodzaak en capaciteit van een overnachtingshaven in de omgeving van Lobith, uitgaande van de meest recente behoefteanalyse;
- inzicht in de samenhang tussen locatiekeuze, de uiteindelijke inrichting van de haven en de inpassing in de omgeving;
- inzicht in de gevolgen voor de leefomgeving, niet alleen sectoraal, maar integraal en in cumulatie. De effecten op de leefomgeving zullen een ‘optelsom’ van verschillende effecten zijn, zoals geluid, luchtkwaliteit, externe veiligheid en gezondheid;
- een Passende beoordeling waarin de gevolgen voor de Natura 2000-gebieden die door het voornemen beïnvloed kunnen worden zijn beschreven.

Besluitvormers en insprekers lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie het MER moet bevatten. De Commissie bouwt in haar advies voort op de notitie reikwijdte en detailniveau (verder NRD)². Dat wil zeggen dat ze in dit advies niet ingaat op de punten die naar haar mening in de NRD voldoende aan de orde komen.

¹ De samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. Projectgegevens en bijbehorende stukken, voor zover digitaal beschikbaar, zijn ook te vinden via www.commissiemer.nl onder ‘Advisering’ of door in het zoekvak het projectnummer in te geven.

² Notitie reikwijdte en detailniveau: overnachtingshaven Lobith, november 2012.

2. Nut en noodzaak, probleemstelling, beleidskader

2.1 Nut en noodzaak en probleemstelling

In de startnotitie uit 1993, het MER uit 1996, de notitie milieuaspecten overnachtingshaven Lobith uit 2006 en de nu voorliggende NRD (2012) zijn het doel, de aanleiding en de achtergronden van de voorgenomen activiteit aangegeven. Neem deze informatie in het MER over voor zover deze nog relevant is en vul dit aan met de actuele inzichten.

In de NRD is aangegeven dat een groot gedeelte van de schepen in de haven klasse Va schepen zullen zijn en dat de haven ook geschikt moet zijn voor koppelverbanden³. Dit soort schepen varen normaal gesproken in continubedrijf en zullen daardoor incidenteel van de haven gebruik gaan maken. Besteed in het MER voor de capaciteitsbepaling van de haven daarom aandacht aan de ontwikkeling van de scheepvaart in continubedrijf op Rijn en Waal en de consequenties daarvan voor de veiligheid. Diverse zienswijzen vragen eveneens om een geactualiseerde onderbouwing van nut en noodzaak.

Actualiseer de berekende behoefte aan overnachtingsplaatsen voor de binnenvaart op de Rijn. Houd daarbij rekening met de recente en verwachte trends in de omvang en typen van schepen (schaalvergroting en vrachtspecialisatie). Onderbouw de aantallen en typen ligplaatsen voor het voornemen. Geef daarbij duidelijk het doel aan van de haven; overnachten of hoofdzakelijk calamiteitenopvang bijvoorbeeld bij stremmingen door hoog water of calamiteiten op de rivier.

Met het oog op zowel de behoefteraming als de beschrijving van de (positieve) milieueffecten van het initiatief adviseert de Commissie een kwantitatieve inventarisatie van de huidige overnachtingsplekken van schepen en milieugevolgen daarvan (bijvoorbeeld huidige risico's ankerende schepen op de rivier en huidige milieueffecten elders).

Geef aan welke criteria in het locatieonderzoek van 2010 een rol hebben gespeeld (bijvoorbeeld scheepvaart, techniek, kosten, natuur en landschap, recreatie, ruimtelijke inpassing en economie). Bespreek in het MER de voorselectie van de drie locaties, mede in relatie tot de ligging van andere uitwijkhavens (ook in Duitsland) en overnachtingsplekken. Daarbij dient ook aan de orde te komen welke rol de milieueffecten bij de voorselectie hebben gespeeld.

De Commissie adviseert daarnaast te bezien van welke behoefte- en capaciteitsramingen is uitgegaan voor de in Duitsland aangelegde en nog aan te leggen havens.

2.2 Beleidskader

Beschouw in het MER het relevante beleidskader op Europees, nationaal, provinciaal, regionaal en lokaal niveau en geef daarbij aan wat de consequenties zijn voor het voornemen.

³ Klasse Va schepen (NRD: afmetingen van 135 x 11,4 meter) en koppelverbanden (afmetingen 190 x 11,4 meter).

Bespreek in ieder geval de volgende kaders:

- de structuurvisie en relevante bestemmingsplannen van de gemeente Rijnwaarden;
- de Ruimtelijke verordening Gelderland;
- mogelijke alternatieve ruimtelijke claims op het gebied ten behoeve van bijvoorbeeld de herinrichting van de nevelgeul in de Oude Waal of compensatie van andere projecten in het Gelderse Poort gebied (zoals de zandwinning Huissense Waarden en aanleg van de Groene Rivier Pannerden).

De Commissie adviseert om de gegevens die nodig zijn in het kader van de Watertoets en de Kaderrichtlijn Water doelbereiktoets in het MER op te nemen.

Voor de natuur is van belang dat aannemelijk wordt gemaakt dat er met zekerheid geen aantasting van natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden Gelderse Poort en Unterer Niederrhein optreedt (zie verder paragraaf 3.2 en paragraaf 4.4).

De Commissie merkt op dat door de gecombineerde plan-project-m.e.r. openbaarheid en inspraak voorzien is na afronding van de project-MER. De Commissie adviseert om na het plan-MER gedeelte, op basis waarvan een keuzemoment is ingebouwd, tevens een moment van participatie met betrokkenen en belanghebbende te organiseren.

3. Voorgenomen activiteit en alternatieven

3.1 Algemeen

Het voornemen is de realisatie van een overnachtingshaven in de directe omgeving van Lobbith. De voorgenomen activiteit en alternatieven (inclusief eventuele inrichtingsvarianten) moeten in het MER op hetzelfde detailniveau worden beschreven. Een situatieschets van het plangebied en een groter studiegebied waarin onder andere natuurgebieden en bebouwing opgenomen zijn, moet onderdeel vormen van de beschrijving. Geef hierbij leesbaar en overzichtelijk kaartmateriaal waarop de relatie van het voornemen met de omgeving duidelijk wordt.

3.2 Alternatieven: locatiekeuze en -inrichting

De keuze welke locatie van de drie nu voorliggende locaties het meest geschikt is voor een overnachtingshaven kan naar de mening van de Commissie niet los gezien worden van de uiteindelijke inrichting ervan. De Commissie adviseert vroegtijdig in de besluitvorming gedetailleerde informatie te beschouwen omtrent mogelijke inrichting van de drie potentiële locaties op het gebied van:

- waterbouwkundige randvoorwaarden: hoe beïnvloeden nevengeul en locatie Oude Waal elkaar? in welke mate is dijkverplaatsing noodzakelijk bij locatie Beijenwaard? Blijft locatie Bijland buiten de huidige recreatieplas De Bijland?
- randvoorwaarden vanuit natuur: er dient vanuit de vereisten van de Natuurbeschermingswet 1998 voorafgaande aan de besluitvorming zekerheid te worden verkregen

dat aantasting van natuurlijke kenmerken is uit te sluiten; daartoe kan niet volstaan worden met een 'modelmatige schets van de haven' maar dient te worden gekeken naar een meer realistische invulling en omvang van de haven zeker wanneer direct ruimtebeslag in Natura 2000 en/of EHS-gebied aan de orde is.

- gevolgen voor de leefomgeving voor de aspecten geluid, veiligheid (nautisch, extern, sociaal), luchtkwaliteit en landschap. Locatie, inrichting en aansluiting op de omgeving kunnen niet los van elkaar worden gezien en vragen om een samenhangend plan, zodat met enige zekerheid uitspraken gedaan kunnen worden over de effecten van het voornemen.

In de NRD wordt de mogelijkheid van handhaving van de bestaande haven in combinatie met een kleinere nieuwe haven als niet realistisch gezien. De eerder in dit advies genoemde actualisatie van de behoefte-raming en het verder uitwerken van het ontwerp kunnen ertoe leiden dat andere mogelijkheden voor de realisering van een overnachtingshaven in beeld komen dan tot nu toe verkend zijn. De Commissie adviseert daarbij ook de (on)mogelijkheden van een combinatie van twee havens in het MER te beschouwen.⁴

De Commissie adviseert om per locatie mogelijke inrichtingsvarianten te beschouwen. Beschrijf in het MER per locatiealternatief (of varianten daarbinnen) in ieder geval:

- de ligging, dimensies en inrichting van de overnachtingshaven;
- de voorziene locatie(s) voor ligplaatsen voor schepen met gevaarlijke lading (1- en 2-kegelschepen);
- de situatie met en zonder walstroom;
- de wijze waarop de overnachtingshaven wordt ontsloten voor autoverkeer, openbaar vervoer en recreatief verkeer⁵;
- de maatregelen die genomen worden om gevolgen van (extreem) hoge waterstanden en stroomsnelheden tegen te gaan;
- het toekomstig gebruik van de bestaande haven; overnachten of hoofdzakelijk bedoeld voor calamiteitenopvang door bijvoorbeeld stremmingen bij hoog water of calamiteiten op de rivier.

3.3 Referentiesituatie

Beschrijf de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd. Ga bij deze beschrijving uit van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van nieuwe activiteiten waarover reeds is besloten. De Commissie adviseert om de gehanteerde referentiesituatie te onderbouwen. De NRD beschrijft globaal de autonome ontwikkelingen in het gebied rond de drie locaties. Ga in het MER nader in

⁴ Dit komt tevens tegemoet aan een gedeelte van de zienswijzen waarin de tweede kleinere haven als mogelijkheid genoemd wordt.

⁵ Uit informatie van de initiatiefnemer blijkt het voornemen om de route voor fietsverkeer te verplaatsen van boven op de dijk naar binnendijks langs de overnachtingshaven, waarmee de veiligheid voor fietsers verbetert.

op deze en mogelijk ander relevante projecten in de omgeving die de (on)mogelijkheden van het voornemen bepalen. Denk daarbij bijvoorbeeld aan de Ruimte voor Rivier-doelstelling in de locatie Oude Waal; kan de beoogde nevengeul samengaan met een overnachtingshaven?

4. Bestaande milieusituatie en milieugevolgen

4.1 Algemeen

Maak bij de beschrijving van de effecten onderscheid tussen:

- de aanlegfase van de haven. Betrek hierbij onder andere ook de duur van de beoogde werkzaamheden, het ruimtebeslag in de aanlegfase, de hinder voor verkeer en voor leefomgeving (geluid en trillingen);
- de gebruiksfase (zie ook § 3.1.).

Onderbouw de gehanteerde aannames. Ga voor het bepalen van de milieueffecten uit van de maximale mogelijkheden, zodat daarmee voor de besluitnemer, initiatiefnemer en omwonenden inzichtelijk wordt welke effecten maximaal te verwachten zijn.

Beoordelingskader

De effecten van het voornemen zijn zeer divers en ongelijksoortig zowel voor de drie beoogde locaties (bijvoorbeeld wonen en externe risico's versus natuur) als voor de milieuthema's (bijvoorbeeld natuur: verstoring van foeragerende vogels versus vernietiging van habitats met unieke botanische waarden, verstoring van overnachtende versus foeragerende wintergasten of vernietiging van ecosystemen met een korte of lange ontwikkeltijd). Deze ongelijksoortigheid van effecten vraagt om een evenwichtiger beoordelingskader dan alleen een vergelijking van plus en min scores. Een kwantitatieve vergelijking van de effecten waarbij de ongelijksoortige milieueffecten niet worden geaggregeerd maar zichtbaar blijven, zou hiervoor kunnen worden gebruikt.

4.2 Scheepvaart

Werk de effecten op nautische veiligheid uit conform de NRD.

4.3 Ruimte voor de rivier

Ga in het MER in op de mogelijke veranderingen in de hydraulische weerstand door veranderingen van de locaties (ophogingen, invaarten e.d.). De Commissie adviseert in het MER, zoals ook in de zienswijzen wordt gevraagd, in te gaan op de invloed van het voornemen op de veiligheid in tijden van een hoge waterstand.

4.4 Natuur

Het MER moet duidelijk maken welke gevolgen voor de natuur kunnen optreden door het voornemen. Effecten kunnen optreden door werkzaamheden in de aanlegfase (met name geluid en licht). In de gebruiksfase zijn naast ruimtebeslag (aantasting en versnippering van het habitat van doelsoorten) met name gevolgen door geluid, verstoring door schepen en activiteiten aan de wal, waterverontreiniging en eventueel stikstofdepositie te verwachten.

In aanvulling op de NRD adviseert de Commissie in het MER te beschrijven welke kenmerkende habitattypen en soorten aanwezig zijn in het studiegebied. Beschrijf de autonome ontwikkeling van de natuur in het gebied. Ga daarna in op de ingreep-effectrelaties tussen de voorgenomen activiteit en de in het studiegebied aanwezige natuurwaarden. Geef aan voor welke dieren en planten aanzienlijke gevolgen te verwachten zijn, wat de aard van de gevolgen⁶ is en wat deze gevolgen voor de populaties van doelsoorten betekenen. Beschrijf mitigerende en/of compenserende maatregelen die eventuele aantasting kunnen beperken of voorkomen. Ga uit van recente en actuele natuurgegevens.

4.4.1 Gebiedsbescherming

Beschrijf de mogelijke invloed van het voornemen op beschermde natuurgebieden, zoals Natura 2000-gebieden en de Ecologische hoofdstructuur (EHS).⁷ Maak onderscheid tussen de verschillende gebieden en geef hiervan de status aan. Hierbij moet ook rekening worden gehouden met de cumulatieve effecten van andere projecten die direct of indirect invloed hebben op deze gebieden. Ook als het voornemen niet in of direct naast een beschermd gebied ligt, kan het gevolgen hebben op een beschermd gebied (externe werking).

Geef per gebied de begrenzingen van het gebied aan op kaart, inclusief een duidelijk beeld van de ligging van het plangebied ten opzichte van de beschermde gebieden.

Natura 2000-gebieden

Beschrijf voor het Natura 2000-gebied de Gelderse poort zoveel als mogelijk toegespitst op het studiegebied:

- de instandhoudingsdoelstellingen⁸ voor de verschillende soorten en habitats en of sprake is van een behoud- of verbeterdoelstelling;
- de actuele en verwachte oppervlakte en kwaliteit van habitattypen en leefgebieden voor soorten;
- de actuele en verwachte populatieomvang van soorten door analyse van meerjarige trends;

⁶ Geef aan of het bijvoorbeeld gaat om vernietiging van leefgebied door ruimtebeslag, verstoring door licht en geluid, verdroging of vernatting door verandering van de waterhuishouding, versnippering door doorsnijdingen of barrièrewerking of vermessing en verzuring door deposities van stikstof.

⁷ Let op: naast Natura 2000- en EHS-gebieden zijn er andere beschermde gebieden, zoals beschermde natuurmonumenten (art. 10 Natuurbeschermingswet 1998) en beschermde leefomgevingen (art. 19 Flora- en faunawet). Elk gebied kent zijn eigen beschermingsregime.

⁸ Op dit moment lopen procedures om Natura 2000-gebieden (opnieuw) aan te wijzen. Hiervoor worden eerst ontwerp-aanwijzingsbesluiten genomen en vervolgens definitieve aanwijzingsbesluiten. In het MER kan uitgegaan worden van de concept-instandhoudingsdoelstellingen uit de ontwerp-aanwijzingsbesluiten. In de (concept)beheerplannen worden deze per gebied uitgewerkt in omvang, ruimte en tijd.

- de effecten door het voornemen op deze soorten en habitattypen ten opzichte van de feitelijke, actuele situatie.

Beoordeel ook of effecten op het Duitse Natura 2000-gebied Unterer Niederrhein met zekerheid kunnen worden uitgesloten.

Passende beoordeling

In de NRD is aangegeven dat een Passende beoordeling zal worden opgesteld omdat significant negatieve gevolgen niet op voorhand kunnen worden uitgesloten.⁹

Beschrijf de effecten van het voornemen zo gedetailleerd als nodig is om in de Passende beoordeling aannemelijk te maken dat significante aantasting van natuurlijke kenmerken is uit te sluiten. Onderzoek in de Passende beoordeling of de zekerheid kan worden verkregen dat het project de natuurlijke kenmerken van het gebied niet aantast. Uit de wetgeving volgt dat een project of plan alleen doorgang kan vinden als de zekerheid wordt verkregen dat de natuurlijke kenmerken niet worden aangetast, of de zogenaamde ADC-toets¹⁰ met succes wordt doorlopen. Indien compensatie aan de orde is, adviseert de Commissie in het MER in te gaan op de volgende punten:

- omvang: welke oppervlakte moet gecompenseerd worden;
- kwaliteit: welke kwaliteit moet gerealiseerd worden;
- fysieke en tijdige realisatie: biedt de (directe) omgeving van het voornemen fysiek de mogelijkheid om de omvang en kwaliteit tijdig te realiseren?

Ecologische hoofdstructuur (EHS)

Beschrijf voor de EHS in en rond het plangebied de daarvoor geldende 'wezenlijke kenmerken en waarden'. Onderzoek welke gevolgen het initiatief op deze actuele en potentiële kenmerken en waarden heeft. Geef aan hoe het 'nee-tenzij' regime in de provincie Gelderland (Ruimtelijke Verordening Gelderland) is uitgewerkt en of het voornemen hierin past.¹¹

4.4.2 Soortenbescherming

Beschrijf welke door de Flora- en faunawet beschermde soorten te verwachten zijn in het plangebied, waar zij voorkomen en welk beschermingsregime voor de betreffende soort geldt.¹² Actualiseer hiervoor ook de gegevens over de aanwezigheid van beschermde soorten¹³ op de relevante dijken, het Helikopterveldje, de slikkige oevers en de stroken met

⁹ Bij plan-MER moet deze Passende beoordeling onderdeel uitmaken van het MER. Art. 19j, lid 4, Natuurbeschermingswet 1998.

¹⁰ Dit houdt op grond van art. 19g en 19h van de Natuurbeschermingswet 1998 respectievelijk in:

- A: zijn er Alternatieve oplossingen voor een project of handeling? inclusief locatiealternatieven.
- D: zijn er Dwingende redenen van groot openbaar belang waarom het project toch gerealiseerd moet worden?
- C: welke Compenserende maatregelen worden getroffen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft?

¹¹ Per provincie is een toetsingskader en compensatieregeling EHS vastgesteld, dat in principe past binnen de nationale Nota Ruimte en de Spelregels EHS.

¹² Op grond van de Flora- en faunawet en de daarop gebaseerde algemene maatregelen van bestuur en ministeriële regelingen bestaan er vier verschillende beschermingsregimes. Welk regime van toepassing is, is afhankelijk van de groep waartoe de soort behoort. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de volgende categorieën: tabel 1 (algemene soorten), tabel 2 (overige soorten), tabel 3 (Bijlage IV Habitatrictlijn- / bijlage 1 AMvB-soorten) en vogels.

¹³ Zienswijzen spreken bijvoorbeeld over ganzenfoerageergebied in de Beijenwaard.

zachtthoutoibos. Ga in op de mogelijke gevolgen van het voornemen voor deze beschermde soorten¹⁴ en bepaal of verbodsbepalingen overtreden kunnen worden, zoals het verbod op het verstoren van een vaste rust- of verblijfplaats. Geef indien verbodsbepalingen¹⁵ overtreden kunnen worden aan welke invloed dit heeft op de staat van instandhouding van de betreffende soort.

4.5 Geluid

Werk de effecten van de alternatieven op geluid uit conform de NRD. Maak inzichtelijk in hoeverre de alternatieven kunnen leiden tot toename van geluid. Ga in op de ligging van geluidsgevoelige bestemmingen en mogelijke knelpunten met wet- en regelgeving of lokaal geluidsbeleid. Om inzichtelijk te maken of er sprake is van toe- of afname van geluidshinder, adviseert de Commissie de geluidbelasting als gevolg van scheepvaartverkeer, wegverkeer en andere omgevingseigen geluidbronnen in het gebied weer te geven in 5 dB-klassen en het aantal woningen in de verschillende geluidklassen te bepalen.

Geef daarnaast geluidcontouren in relatie tot de EHS en de Natura 2000-gebieden.

4.6 Luchtkwaliteit

Ga in aanvulling op hetgeen wat in de NRD is beschreven in op de volgende punten:

- Om de alternatieven onderling en met de referentiesituatie te kunnen vergelijken is het noodzakelijk om de effecten op de luchtconcentraties van fijn stof (PM₁₀ en PM_{2,5}¹⁶) en NO₂ te beschrijven, ook onder de grenswaarden.¹⁷ Geef indien relevant ook voor andere stoffen genoemd in de Wet milieubeheer, zoals CO, benzeen, SO₂, en VOS, de effecten op de luchtkwaliteit.
- Maak gebruik van berekeningen die voldoen aan de Regeling Beoordeling Luchtkwaliteit 2007. Eenvoudigere berekeningen volstaan wanneer hiermee keuzes tussen alternatieven en conclusies voldoende onderbouwd kunnen worden.
- Geef een onderbouwing van de invoergegevens van de rekenmodellen.
- Presenteer de resultaten van de berekeningen middels verschilcontourenkaarten¹⁸ en geef per contour de hoeveelheid en ligging aan van woningen en andere gevoelige objecten en groepen.¹⁹

¹⁴ Bij de inventarisatie van de beschermde soorten kan onder andere gebruik worden gemaakt van gegevens van het Natuurloket: www.natuurloket.nl en protocollen van de Gegevensautoriteit Natuur: www.gegevensautoriteitnatuur.nl.

¹⁵ De verbodsbepalingen zijn opgenomen in art. 8 (planten) en 9 – 12 (dieren) van de Flora- en faunawet.

¹⁶ Op dit moment zijn de rekenmethoden voor PM_{2,5} nog niet opgenomen in de Regeling Beoordeling Luchtkwaliteit, indien deze regeling ten tijde van het plan-MER niet beschikbaar is, beredeneer of bereken de concentraties PM_{2,5} dan op basis van de dan best beschikbare rekenmodellen. In de zienswijzen wordt hier tevens om gevraagd.

¹⁷ Ook bij concentraties lager dan de huidige luchtkwaliteitsgrenswaarden kunnen nog gezondheidseffecten optreden.

¹⁸ Gebruik hiervoor een klassebreedte van minder dan 1,0 µg/m³, indien klassebreedtes van 1,0 µg/m³ onvoldoende onderscheidend zijn.

¹⁹ Gebruik hiervoor de zogeheten Adres Codering Nederland (ACN)-bestanden. Denk bij gevoelige objecten aan kinderdagverblijven, scholen, verpleeg- en verzorgingshuizen en woningen. Gevoelige groepen zijn bijvoorbeeld kinderen, ouderen en mensen met long- of hartziekten.

4.7 Externe veiligheid

Werk de effecten op externe veiligheid uit conform de NRD voor de huidige situatie, de referentiesituatie en de alternatieven. Toets de risico's aan de geldende wet- en regelgeving in Nederland en (indien relevant) in Duitsland. De veiligheidsregio Gelderland-Midden vraagt in haar zienswijze niet alleen te toetsen aan de oriënterende waarde voor het groepsrisico maar tevens in te gaan op andere factoren zoals hulpverleningscapaciteit en bereikbaarheid (opkomsttijden). De Commissie adviseert deze informatie reeds in het MER op te nemen.

Beschrijf in het MER ook de eventuele positieve effecten door het verminderen van de kans op calamiteiten met ankerende schepen op de rivier of het wegnemen van milieueffecten op andere overnachtingsplekken.

Daarnaast dienen de afstanden tussen de schepen (met gevaarlijke stoffen) getoetst te worden aan het Binnenvaart Politierglement, Rijnvaart Politie Reglement en de Europese ADN²⁰ inzake het internationale vervoer van gevaarlijke stoffen over de binnenwateren.

Ga tevens in op mogelijke calamiteiten die effect op de waterkwaliteit kunnen hebben.

4.8 Gezondheid en leefbaarheid

De Commissie adviseert aanvullend op de NRD in het MER in te gaan op de volksgezondheid en de verandering in leefbaarheid in het studiegebied door het voornemen. Eventuele effecten zullen samenhangen met bijvoorbeeld de toename van geluid, de verslechtering van de luchtkwaliteit, toegenomen externe veiligheidsrisico's en lichthinder. De Stichting Actief Spijk brengt dit in haar zienswijze eveneens onder de aandacht.

4.9 Bodem en water

Beschrijf de gevolgen van de alternatieven voor de aspecten (water)bodem, grond- en oppervlaktewater en stabiliteit van waterkeringen, met speciaal aandacht voor de volgende punten:

- verspreiding van verontreiniging in de aanlegfase (als gevolg van bagger- en bergingswerkzaamheden) en de gebruiksfase (inclusief calamiteiten);
- veranderingen in de hydrologische situatie in zowel de binnen- als buitendijkse gebieden en de gevolgen daarvan voor de natuur (zie verder §4.4);
- veranderingen in waterstanden en stroomsnelheden van de rivier;
- veranderingen in de grondwaterstand en de veranderingen in de kwel (onder andere de zienswijze van het waterschap Rijn en IJssel vraagt hier aandacht voor);
- specifiek voor de Beijenwaard is aan de orde dat de dijk mogelijk moet worden verlegd; bij deze verlegging moet aandacht worden besteed aan de faalmechanismen die gerelateerd zijn aan grondwaterspanningen. Specifiek voor de Bijenwaard geldt

²⁰ ADN staat voor Accord Européen relatif au Transport International des Marchandises Dangereuses par voie de Navigation.

dat zich in de binnenteen van de primaire waterkering een filterconstructie bevindt. Het waterschap Rijn en IJssel gaat hier in haar zienswijze ook nadrukkelijk op in.

4.10 Landschap en cultuurhistorie

In de notitie R&D wordt alleen een beschrijving van de potentiële locaties gegeven. De Commissie adviseert om in het MER de aanwezige landschappelijke, cultuurhistorische en archeologische waarden in het studiegebied te beschrijven.²¹ Geef een waardering van de karakteristieke elementen en geef aan welke gevolgen (negatieve maar ook positieve) het plan op deze waarden heeft. Ga in op mogelijkheden voor mitigerende maatregelen. De Commissie adviseert inzicht te geven in de ligging van waarden met behulp van kaartmateriaal.

Ga niet alleen in op de afzonderlijke cultuurhistorische en landschappelijke waarden, maar ook op de samenhang tussen deze waarden binnen het plangebied. Bespreek ook de mogelijke (positieve en negatieve) gevolgen van het voornemen voor deze samenhang. Geef aan waar en hoe negatieve effecten op deze waarden kunnen worden voorkomen of beperkt. Ga daarbij in op:

- de negatieve effecten op bestaande landschappen en specifieke kwaliteiten zoals die ook in de zienswijzen naar voren komen (en hoe deze effecten te mitigeren)²² zoals het karakter van het rivierenlandschap tussen Spijk en Lobith/Tolkamer waarin de samenhang tussen geomorfologie, cultuurhistorie en ruimtelijke opbouw tot uiting komt in de reeks rivier, uiterwaard, dijk, binnendijks gebied;
- de kansen om landschapskwaliteiten te verhogen of nieuwe toe te voegen, zoals het verlevendigen van de omgeving met havenactiviteiten op een plaats in het dorpenlint die zich daartoe leent en die de relatie dorp-rivier versterkt.

Daarnaast is het van belang dat landschapseffecten en wijze van inpassing van de nieuwe overnachtingshavens op een inzichtelijke wijze gevisualiseerd wordt.

Onder meer de zienswijzen van de stichting Wandelnet en het Pieterpad vragen aandacht voor het recreatief medegebruik van het plangebied. De Commissie adviseert in het MER hierop in te gaan.

4.11 Grensoverschrijdende milieuaspecten

In de NRD wordt (behalve aan mogelijke effecten op Natura 2000) geen aandacht besteed aan grensoverschrijdende milieugevolgen. Neem in het MER een apart hoofdstuk op waarin een analyse wordt gemaakt of en zo ja welke milieugevolgen de alternatieven op Duits grondgebied kunnen hebben. Indien blijkt dat er wezenlijke gevolgen zijn, adviseert de Commissie om ook in Duitsland het voornemen en het MER ter inzage te leggen.²³

²¹ Ten westen van Spijk geeft de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) een hoge archeologische verwachtingwaarde aan.

²² Als voorbeeld voor het eerste kan een aandachtspunt voor de bepaling van effecten zijn de gaafheid en zeldzaamheid van genoemde reeks in het studiegebied en voor mitigatie de mate waarin in de nieuwe situatie een logisch verband tot stand komt tussen de overnachtingshavens en zijn omgeving, inclusief verlegde dijk en dorpenlint.

²³ Zie onder meer de zienswijze van de WSV, die aandacht vraagt voor grensoverschrijdende effecten.

5. Overige aspecten

Voor de onderdelen 'vergelijking van alternatieven' en 'leemten in milieuinformatie' heeft de Commissie geen aanbevelingen naast de wettelijke voorschriften.

5.1 Onzekerheden en evaluatieprogramma

Houd bij de vergelijking van de alternatieven en bij de toetsing van de alternatieven aan (project-) doelen en wettelijke grenswaarden expliciet rekening met de onzekerheden in effectbepalingen.²⁴ Geef daarvoor in het MER inzicht in:

- de waarschijnlijkheid dat effecten optreden, d.w.z. het realiteitsgehalte van de verschillende effectscenario's (best-case en worst-case);
- het belang van de onzekerheden in effectbepalingen voor de significantie van verschillen tussen alternatieven, en daarmee voor de vergelijking van alternatieven;
- op welke wijze en wanneer na realisering van het initiatief de daadwerkelijke effecten geëvalueerd worden, bijvoorbeeld via een oplevertoets, en welke maatregelen 'achter de hand' beschikbaar zijn als (project-)doelen en grenswaarden in de praktijk niet gehaald worden.²⁵

5.2 Vorm en presentatie

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. Presenteer de vergelijking bij voorkeur met behulp van tabellen, figuren en kaarten.

Zorg ervoor dat:

- het MER zo beknopt mogelijk is, onder andere door achtergrondgegevens niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst zijn opgenomen;
- recent, goed leesbaar kaartmateriaal is gebruikt, met duidelijke legenda.

²⁴ Effectbepalingen voor de toekomst zijn inherent onzeker. Het zijn veelal de best mogelijke benaderingen op basis van in de praktijk ontwikkelde en getoetste modellen. De onzekerheden in de uitkomsten van modellen moeten wel worden onderkend. Schijnzekerheden leveren immers ondoelmatige keuzes en maatregelen op. Effecten kunnen in werkelijkheid meevallen, dan zijn te veel maatregelen getroffen. Effecten kunnen tegenvallen, dan zijn te weinig maatregelen genomen.

²⁵ Dit sluit aan bij de adviezen van de Commissie Elverding. Met de oplevertoets wordt ook invulling gegeven aan de (tot op heden veelal niet nagekomen) verplichting tot evaluatie van een MER (artikel 7.39 t/m 7.42 van de Wet milieubeheer).

5.3 Samenvatting van het MER

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en het verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de voorgenomen activiteit en de alternatieven daarvoor;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de voorgenomen activiteit en de alternatieven, de onzekerheden en leemten in kennis die daarbij aan de orde zijn;
- de vergelijking van de alternatieven en de argumenten voor de selectie van het voorkeursalternatief.

BIJLAGE 1: Projectgegevens reikwijdte en detailniveau MER

Initiatiefnemer: Provinciale Staten provincie Gelderland

Bevoegd gezag: Gedeputeerde Staten provincie Gelderland

Besluit: het vaststellen van een provinciaal inpassingsplan

Categorie Besluit m.e.r.: C4, D3.2, D8.1 en plan-m.e.r. vanwege passende beoordeling

Activiteit: het aanleggen van een overnachtingshaven nabij Lobith

Procedurele gegevens:

ter inzage legging informatie over het voornemen: 20 december 2012 t/m 30 januari 2013

adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 12 december 2012

advies reikwijdte en detailniveau uitgebracht: 21 februari 2013

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

ir. D.A. Boogert

mr. F.W.R. Evers (voorzitter)

ir. C. van der Giessen

dr. R.S.E.W. Leuven

ir. C.T. Smit (werkgroepsecretaris)

Werkwijze Commissie bij advies reikwijdte en detailniveau:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie heeft de hierna genoemde informatie van het bevoegde gezag ontvangen. Deze informatie vormt het uitgangspunt van haar advies. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de Commissie op 30 januari 2013 een locatiebezoek afgelegd.

Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advies:

- Notitie Reikwijdte en detailniveau Overnachtingshaven Lobith "Rijnwaarden biedt schippers ruimte!", provincie Gelderland, november 2012;
- Intentieovereenkomst Overnachtingshaven Lobith, "Rijnwaarden biedt schippers ruimte!", provincie Gelderland, december 2012;
- Plan van Aanpak Overnachtingshaven Lobith, "Rijnwaarden biedt schippers ruimte!", projectteam Overnachtingshaven Lobith, 1 november 2012;
- Memo beschrijving natuurwerkzaamheden, Provincie Gelderland, 4 februari 2013;
- Strategische afwegingsnotitie Overnachtingshaven Lobith, Rijkswaterstaat Oost Nederland, Arcadis, 27 oktober 2010;
- Alternatieven voor een Overnachtingshaven nabij Lobith – Werkdocument selectie en natuurbeoordeling van alternatieven – RWS-ON, Arcadis, 27 oktober 2010;

De Commissie heeft kennis genomen van 19 zienswijzen en adviezen, die zij tot en met 30 januari 2013 van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Zij heeft deze, voor zover relevant voor m.e.r., in haar advies verwerkt.

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport Overnachtingshaven Lobith

ISBN: 978-90-421-3690-8

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

W www.commissiemer.nl

